23. ЈУЛА

Излази Недељом

ДОСИТИЈЕ

1889. БР. 1.

Година прва

ЦЕНА ЗА СРБИЈУ:

На годину . . . . . 12 дин
На пола године . . . . . 6 „
На четврт године . . . . . 3 „
Претплатити се може и код свију поштa у Србији.

Цена огласима 5 пара од врсте

Огласе из места прима и г. Јев. Јов. Медецијан, Васина улица бр. 4

Власник и одговорни уредник

Милан Тиљсвић

Уредништво и администрација

Абацијска улица број 15

Неплаћена писма не примају се.

РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ

ЦЕНА ЗА ИНОЗЕМСТВО:

На годину . 16 дин.
На пола године 8 „
На четврт године 4 „
Претплату прима Угарској.

Аустријска форинта = [illegible] курирање
примају се и аустријске поШт. марке.

Поједини бројеви 25 пара динарских.

Инв. бр. 49.083

НАШ ПРОГРАМ

Готово сви просвећени а беспристрасни људи у нашој отаџбини слажу се у оцени стања, у коме се наш народ у моралном, политичком, економном и у опште у друштвеном погледу налази.

Сви они признају жалостан факат да ми економски осиромашујемо, политички подивљавамо.

Насилном смрћу кнеза Михаила, Србија је насилно потиснута са висине, на коју се под тим благородним и родољубивим владаоцем успела била.

Као да је за крвави и подли злочин неколицине промисао осудила цео српски народ да испусти судбу своју из својих руку и [illegible] Већ двадесет година из једне неприлике у другу упада, из једне забуне у другу, из једног хаоса у други и већи.

Који је тај родољуб који неће дубоко уздахнути кад погледа на стање нашега народа од пре 22 године, па га упореди са данашњим? Где су онда стојали Бугари а где Срби, а где данас стоје Срби а где су Бугари?! И какво је онда било и економско и финанцијско стање народа а какво је данас?

Државници, који су прихватили крму политике српске после катастрофе у Кошутњаку налазили су, за цело не без неког основа, да је оно мучко и грозно убијство једног од најплеменитијих владалаца-родољуба плод нездравог политичког стања. Са хвале достојним осећањем своје дужности према земљи дали су се на посао да нађу лека. Без сумње са савршено добром вером налазили су да ће тај лек бити у новом, либералнијем, уставу. Али се живот политички, који се покренуо на основу устава од 1869 год. у брзо извитоперио у праву политичку хипокризију, — прави и озбиљан напредак није се нигде показао и свуда се јављало незадовољство, и то из дана у дан све гласније.

Мислило се да би прави лек био кад би дошли на владу нови људи с новим идејама и новим програмима. И дошли су нови људи и нови програми, и узели се ређати на изменце и људи и програми и резултат је био само нов хаос и ново и још веће незадовољство.

Дође се на мисао да праве уставности и не може бити ако се политичке партије формално не организују и ако земља не почне живети животом политичких партија.

И поделисмо се у партије. И организовасмо се. И кад погледамо данас резултате свега тога — шта видимо? Ништа се озбиљно урадило није, а земља се дезорганизовала и народ се завадио једном горчином, која је, на жалост, већ и братске крви тражила и која, на бруку и несрећу нашу, жедни за крвљу братском и за огњем који сагорева и разорава.

Мислило се да ће слободна штампа узвисити јавну свест и довести дивљи поток наших страсти у корито нормалнога тока. Па шта је било? Највећи број јавних политичких писаца умаче своја пера у жуч и на ватру страсти сипа уље. У место да штампа постане буктиња, која светли истини, она је не ретко послужила као угарак којим се пале имања поштеним трудом стечена; она постаје ашов којим се копа гроб истини и слободи и којим се подиже земљана умка са које лаж царује.

Мислило се да би се прави мелем нашим ранама нашао у новом уставу, који би био слободнији од онога од 1869 год. И хвала слободној иницијативи племенитог првог краља Србије земља доби устав, који је не само слободнији од старога, него који је један од најслободнијих међу најслободнијима. И ево већ шест месеца како имамо све слободе, а четири месеца како имамо владу из партије која себе назива, по превасходству, народном и слободњачком, па какве резултате опажамо? Сиромаштво није постало мање, раздор је већи, горчина се није разблажила, незадовољство није опало. Власт губи аукторитет, закон поштовање, а анархија помаља дрско своју медузину главу!

Крајње је време да се сви озбиљни људи, који истински љубе отаџбину, уставе у политичкој борби, па да заједнички и својски потраже извор, из кога потичу ова већ сад очевидно хронична зла наша.

Многима већ просијава истина, да се зло наше не лечи политичким рецептима.

Нама се, шта више, чини, да су се зла наша погоршала баш с тога: што су наши државници, а по њима и наше јавно мњење, мислили, да се наш народ може учинити срећним и славним само политичким програмима, партијама, законима и уставима.

Нама се чини да тајна наших неуспеха и кључ од велике загонетке лежи у томе: што смо ми смели с ума, или бар нисмо довољно у поглед узимали, *да политичке слободе никад не постају истина и дело, кад не почивају на широком и сигурном темељу економне и моралне слободе.*

Успешне политичке политике не може данас да буде без успешне социјалне политике.

Успешне социјалне политике не може да буде без моралности као животног начела и носиоца сваке приватне и друштвене радње.

Моралности не може да буде тамо, где влада незнање, себичност и безбожност.

Нама требају две светлости: светлост науке која разгања мрак незнања, и светлост хришћанског милосрђа која растапа лед себичности. И још нам треба још и једна трећа светлост: светлост љубави према истини, која разгања мрачно царство лажи са свима страшним аветињама његовим.

Размишљајући о данашњем стању нашег народа, пратећи развитак његов од више година, ми смо дошли до убеђења:

Да је права потреба да има један јавни орган који се неће бавити политиком, али који ће се бавити испитивањем социјалне и моралне стране нашег народа, и који ће тражити најсигурнија средства, како да се друштвено стање поправи.

С тим убеђењем ми и покрећемо овај лист.

Уверени смо да ћемо у овом предузећу наћи потпоре у сваког поштеног и просвећеног родољуба. Само нада на ту потпору даје нам храбрости да без икаквих политичких задњих мисли, без икакве политичке шпекулације, у пуној слободи од партијских веза и обзира покренемо орган који ће да служи политичким и грађанским слободама, трудећи се да социјалне и моралне темеље њихове очисти, прошири и утврди.

Ми ћемо се борити противу сваке себичности и противу сваке неправде, и противу сваке лажи.

Библиотека Матице Српске у Новом Саду

Библиотека Матице Српске Бр. 49.083

Проповедаћемо да је не само хришћанска и социјална *дужност* имати милосрђа према сиротињи, и бити на помоћи онима који помоћи требају, него да у томе управо лежи једина права срећа на овоме свету.

Проповедаћемо веру, љубав и надежду.

Устајаћемо противу безбожништва, материјализма и нихилизма, али ћемо тражити да вера буде на висини свога великог задатка, да људе доиста бољима и срећнијима чини и да друштву људском не помрачава но осветљава путеве истине.

Проповедаћемо мир, — мир међу свима синовима отаџбине, ма којим таборима политичким припадали; мир међу свима Србима ма које вере били и ма где били.

Тражићемо да сви слошки радимо да се српски народ морално узвиси и социјално окрепи, те да тако сигурније постигне свој национални задатак — уједињење свих Срба у једну *народну сриску*, потпуно самосталну и од свакога независну државу.

С оваквим програмом надамо се да ћемо одговорити једној јасној а великој јавној потреби. Њиме се надамо да стечемо одобрење родољуба из свих партија. Њиме надамо се да оправдамо што смо узели за обележје листу нашем име великога филозофа и великога родољуба, који је тако дрско и тако дивно радио на народној мисли проповедајући љубав к истини, љубав к ближњему и љубав к имену српском, борећи се противу лажи и сујевјерија, а дижући високо идеју религије, морала и патриотизма.

* * *

Држећи се верно тога програма, наш лист доносиће:

Чланке о свима важнијим појавама у нашем друштву;

песме патриотске и моралне садржине;

регистроваће све важније догађаје на пољу социјалног и моралног развића нашега народа у свима крајевима, као и страних народа;

доносиће дописе из места и са стране, написане у правцу истакнутом овим програмом;

пратиће будним оком све важније појаве у српској књижевности, као и све појаве од општега значаја у страним књижевностима;

доносиће одабране басне са поучном, моралном и патриотском тенденцијом;

бележиће тачно и брижљиво све проналаске на пољу свију грана корисне науке;

доносиће с времена на време верне и савесне извештаје о развитку наше јавне наставе и о свему што се на том пољу од општега интереса дешавало буде;

исто тако верно и савесно даваће читаоцима обавештења о свима фазама у развитку народне привреде, трговине и радиности како у нас тако и на страни; и најзад

доносиће у подлиску одабране приче наших и страних чувених писаца са моралном и патриотском тенденцијом.

*

„Доситије“ ће излазити сваке недеље на целом табаку.

Цена листу је за Србију: на годину 12 дин., на пола године 6 дин. на четврт године 3 дин.; до конца ове године 5 дин.

За све земље ван Србије: на годину 16 дин. на пола године 8 дин., на четврт године 4 динара., а до конца године 7 дин.

Претплату ваља слати *Администрацији „Доситија“ Абаџијска улица бр. 15.*

Новац је најподесније слати упутницом. Коме је згодније може се и код поште претплатити.

*

Огласима поклањаће се особита пажња.

Они ће излазити без погрешака и тачно у одређене дане.

Цена је огласима 5 пара од петитне врсте.

ДА СЕ ЛЕЧИМО!

Већ од дужег времена множе се знаци да је организација нашег духовно-религиозног живота у потпуном растројству.

Наш је јавни морал јако посрнуо и нека дâ Бог да се ми варамо кад кажемо да он из дана у дан све ниже пада.

Наше су цркве празне.

Наша су срца и празна и хладна.

Огањ вере, који је некада разгревао и љубав к отаџбини и љубав к поштењу, и који благом небеском светлошћу обасјава морал и светим га колом окружава, тај огањ, који је светим својом [illegible] гаси се код [illegible].

Он се гаси нешто за то што нов нараштај, у жудњи својој за светлошћу и топлотом, мисли да је светлост позитивних наука кадра боље да обасја и загреје човека како се његовоме достојанству приличи. Он се гаси, јер нико од оних који знају шта је вера, нема моралне храбрости да изађе па да каже истину, па ма се рад ње учинио смешним, и ма га рад ње и гонили. Он се гаси јер они који и пред Богом и пред људма имају свету дужност да огањ тај подржавају и распаљују, не врше ту свету дужност. Свештеници се не баве да проучавају евангеље Христово и да га објављују, већ се баве проучавањем политичких програма и страсном борбом за њихово остваривање. Програм братске љубави међу људима и синовље љубави према Богу, програм милосрђа и доброте и племенитости и несебичности који је сам Исус Христос нацртао и својом крвљу на крсту запечатио, тај програм који има за циљ да се грех победи и да буде слава Богу на небесима а мир и љубав међу људма на земљи, — тај програм нико у Србији не врши.

Два се господара у једно исто време не могу служити. „Ви не можете служити Богу и мамону!“ рекао је Исус. И на несрећу нашега народа многи свештеник, многи од оних који имају диван задатак да спасавају душе и чувају морал, нашао је да је и лакше и пробитачније служити мамону политике но Богу правде, истине и љубави! На жалост и на несрећу нашу има међу нама свештеника који истина носе униформу војника Христових, али нит' имају Христа у срцу нити се боре под заставом крста његовог. Је ли чудо што се огањ вере гаси? И кад се он гаси је ли чудо што морал опада? И кад морал опада је ли чудо што је код нас и у јавном и у приватном животу све мање среће, а све више забуне, беде и невоље?!

Рђав је знак и то што се, нарочито у последње време, намножавају напади на свештенство у јавном мњењу. Један је лист у престоници („Занатлија“) већ писао да нам свештеници никако и не требају. А ужички „Златибор“ ни мање ни више него проглашава да је свето писмо — лаж.

И један је карактеран знак овога нашега времена опште забуне и опште пометње, знак нашег духовно-религиозног растројства — појава секте назаренске у Србији.

Са свим је погрешно сматрати појав Назарена као извор неке нове опасности. Не, Назаренци у Србији само су резултат, само су *једна* од неизбежних последица нашег општег духовно-религиозног стања. Људи веће образованости или и бољег имовног стања не налазе задовољења у оној и онаквој вери какву нам данашње наше свештенство даје, па одлазе или у хладну равнодушност, по некад само осветљену тихом иронијом, или у филозофију којој је најфилозофскија формула „[illegible] Бог [illegible] да га нема, [illegible] — не знам.“ Има и по неког високоученог, а још највише полуучених, који дрско и просто тврде да га нема. А људи прости, којих је срце још пуно природних инстинката и природне глади за „хлебом живота“, и природне жеђи „за водом живота“, не смеју ни да гледају у ноћ атеизма нити у маглу агностицизма. Неки од њих траже сами по светом писму, па без вођа и без учитеља налазе да је Бог и противу стајаће и противу народне војске, да је Бог заповедио „Не уби!“ и да по томе не треба пуцати ни на непријатеља који долази да отаџбину прегази, попали и под своју власт потчини. Може ли бити веће моралне пометње него што је ова која руши прву општу дужност према отаџбини, која само због једног лажног тумачења једне заповеди у св. писму, хоће да жртвује отаџбину непријатељу!

Назарени су одсудно на погрешном путу. Велики учитељ који је казао „дајте Богу што је божје, а цару што је царево,“ није могао одобрити отимање и бегање од једне од највећих и најсвечанијих дужности према отаџбини. Свето писмо старог завета није друго него велика једна историја крвавих и непрекидних ратова за одбрану или за ширење отаџбине, ратова у којима страховити величанствени Јехова по неки пут силази са свога престола да распоређује и командује

војску Израиља. Велики пророци и побожни песници израиљски за то му и дају, као једну од најславнијих титула, назив „Бог над војскама!“ И само прости и крајње ограничени и тесногруди људи могу замишљати да је грех носити оружје па ма отаџбина у опасности била.

Али ако је назаренство један од производа опште религиозне и моралне пометње, понашање наше црквене власти према назаренству опет је само један нов доказ забуне.

Са свим је на свом месту што држава најстрожије по закону казни сваког грађанина који се противи да као војник отаџбину служи. Држава не пита је ли тај грађанин ове или оне вере, него га само пита хоће ли или не ће да врши једну општу законима земаљским прописану дужност? Она не казни робијом Назарена него грађанина који не ће да врши нешто што по закону треба да врши. Држава има потпуно право, и кад тако ради она само врши своју дужност.

Али није на свом месту кад црква тражи да државна власт *силом* спречи да се неки прости људи састају да на свој начин певају побожне песме и Богу се моле. Грађанин треба да носи оружје противу непријатеља, али никад црква не треба да диже оружје противу грађанина. Што је тај грађанин простији и тупљи, то црква треба тим више да му са благом светлошћу своје науке приступа. Ако је црква Христова *заиста задахнута* духом Христовим, онда је једино њено оружје крст на коме је Христос распет, крст којим се благосиља а не проклиње. Свештеници треба да су војници Христови, али војници којима је штит вера у спасење кроз Христа, оклоп чистота морална, а сила која савлађује — љубав и милосрђе.

У историји свију народа јасно излази на видик један велики закон народне психологије. Кад се нека убеђења, било религиозна било политичка, силом гуше, она се угушити не даду, већ се шире и испод земље земљу освајају. То бива баш и с таквим убеђењима, која кад би се изложила сунцу слободе на брзо би избледила и изветрила. И други један закон јасно на видик излази: закон, да права побожност хвата корена у народу и подиже и узвишава народ у моралном погледу само онда кад и црква и држава признају животворно начело — слободу савести. Та је слобода драгоценија од сваке друге, и за то је за њу више крви проливено него за све друге слободе скупа.

И још би могли набројати доказа, или бар знакова, о морално-религиозном растројству у народа нашег.

Али мислимо да је за данас довољно да само обратимо пажњу на ту велику и опасну рану нашу, па да сви који љубе ову земљу осете како је крајње време да јој потражимо лека. Да се договарамо о томе леку, да га потражимо и помоћју божјом и нађемо — то држим да треба да буде један од главних задатака оваквог листа какав је овај. Ја ћу бити слободан да још данас кажем да ми се чини да се наша регенерација може постићи само комбинацијом здравих уплива — вере и просвете.

С тога и држим да је грозна заблуда подизати глас да нам свештеници не требају.

Овој земљи требају свештеници више но икада. Али јој требају свештеници који ће бити свесни светиње и лепоте свога узвишеног задатка, свештеници, који се не боје слободе савести, који ће осећати и веровати да се у знаку крста Христова свагда сигурно побеђује, и који кад год отворе уста отвориће их да проповедају само милосрђе према сиротним и нејаким, љубав међу браћом, доброту и правду према сваком.

Народ, у коме се родио Св. Сава, не треба да очајава да може да има овакво свештенство, с којим ће с радосним срцем да пева „Слава Богу!“

О, ви на којима је страшна одговорност за спасење душа наших! Ви архипастири цркве српске, ви служитељи олтара божјег! Преклињемо вас великим именом божјим, прените духом и погледајте у каквом се духовном и моралном стању народ наш налази, прените духом и настаните да се у Христу, који је Бог љубави и цар мира, препородимо морално. У овој страшној нашој борби за политичке славе и земаљска добра ми смо ожеднили за водом живота, за извором љубави. Напојте нас! Дајте да међу нама завлада мир и љубав. Дајте да сложимо наше способности и наше енергије те да од ове земљице начинимо једну срећну земљу на углед другима. Дајте да народ српски, који је некада тако побожан био а који се данас по мало окреће од светих идеала који човека осветљавају и узвишавају, дајте да овај народ српски опет постане и побожан и моралан, јер само тако он може доћи да оствари велике своје народне задатке.

Чед. Мијатовић.

ДОСИТИЈЕ

Полет српскога народа, који се јавио у српској држави за владе Немањића и у државној снази, и у просвети, и у религијско-моралним појмовима и животу, као и у процесу друштвенога живота, напуштајући тип средњевековнога феудализма, губио је под турском силом једно по једно перо из крила својих, док најзад народ српски није остао и без своје државе, и без своје просвете, са притешњеном народном црквом, бачен у наручја беди, невољи, јаду и заблудама. Па и у само прозорје дана, што наступа и већ свиће осталим народима у почетку прошастога века и у просвети и целокупној образованости, и у појмовима моралних начела, и у цели народних књижевних језика и народне књижевности, и у појимању народносних целина, у народу српском још владаше густа помрчина, по којој предци наши, жудни школе и просвете, жудни слободе и снаге народне и славе имена српског луташе, и несрећно наилазише на криве распутице, које их све даље одвођаху од мете, којој их патриотско срце вуцијаше. У место да наиђу на чист, и бујан, и снажан извор народнога књижевног језика, па да њиме разаспу у народни живот здраве и животне сокове поуке, науке и опште образованости; да народ српски изведу на поље самосталнога умовања и књижевнога рада; да народ у књизи својој угледа јединство своје и зажели га и у једној држави својој, — они су наишли на мутан ток туђе воде, која се још више мутила уливањем у њу домаћих најлошијих елемената, од које мутљавине је створен тако звани *славено-сербски* језик, који је био „туђ матери и сестри мојој“, како за њ рече Обрадовић Доситије, и који у лудо саломи велике и неуморне духове Лукијана Мушицкога и Јована Рајића. У место да се целокупан српски народ из свију крајева и свију религијских разлика напоји духа народноснога јединства и да напрегне све силе и умне и физичке да стресе са себе јарам туђинства, — у њему су царовале заблуде верских разлика и верска нетрпљивост, мржња и сепаратизам. У место да калуђери и свештеници као једини људи колико толико учени и у положају да се баве књигом и да и животом и радом и речју разгоне помрчину и заблуде и на једном и на другом пољу, — они су се одавали дембелисању и подржавали простоту и заблуде у народу, како би њихову благоутробију било угодније међу незналицама и сујеверним стадом.

Ето у то време у Чакову, у Банату, родио се (1739) Димитрије Обрадовић. Без родитеља је остао врло рано, а када му још и сестра премину, оставши сам самцит, а будући још из првих година ревностан похођач цркве и читајући црквене књиге о животу светаца и светих отаца, намисли посветити свој живот цркви и отиде у манастир Опово и закалуђери се у својој 14-тој години (1753). Одлучност у његову карактеру показала се још у оним данима, када га одвраћаше од намере да иде у манастир, а још више у самом манастиру, када беше увртио себи у главу, да се посвети. Борећи се дуго са самим собом и мучећи своје тело, хотећи да у пркос свему подсмевању осталих у манастиру баш постигне своју намеру и удостоји се светитељства, и пошто је прочитао све што је у манастиру било црквених књига, стане сам поступно долазити на друкчију мисао. У души његовој стале су се борити две супротне жудње: жудња да се посвети и жудња да се учи. Ваљало му је одлучити се: небеском или земаљском свету. Он се одлучи земаљском свету. И када је ова струја већ са свим надјачала ону прву и Доситија отисла низа своју матицу, Доситије је оставио манастир и пошао у свет да тражи науке. Својим ногама пропутовао је много српских земаља и много странога света, а својом главом и својим рукама заслуживао је све што му је требало за живот. Путујући и живећи по српским земљама он је упознао све црте народа српског, све невоље његове, све празноверице и заблуде, и требало му је још само научне спреме па да сву своју снагу посвети умном препорођају свога народа. Путујући по страним земљама задржавао се у оним местима, где је имао шта да научи, било посећивањем великих школа, било читањем књига. И кад је стао на потпуну снагу телесну и умну, онда је отпочео свој реформаторски философски рад. Описујући својом руком свој живот, он је се дотицао свију оних елемената у народу српском

који су чиме год утицали на живот народни, казујући свуда шта није добро и за што, а шта треба да буде и за што. Научен теоријски, он је радио практички; виша научна философска и морална начела излагао је у облицима таким, какве разуме народ. ради кога је и писао, и језиком који народ разуме, којим народ говори. Он је са одлучном енергијом, која му је црта главна у карактеру његову од детињства па до смрти, он је са примерном беспристрасношћу, са пространим срцем, не осврћући се на клевете, увреде и гоњење исказао и исказивао истину обучену вазда у прилагодну одећу животописа, басне, поуке, проповеди. Од је одлучно ушао у парлог живота свога народа да у њему прокрчи стазе паметнога, рационалнога, напреднога живота и плодоноснога делања. Он је одважно ушао у помрчину, по којој је дух српскога народа лутао и трошио се улудо, да у њу унесе буктињу разумних појмова, да разагна заблуде разне врсте, које су као оклоп стезале све слојеве народа. Као веран слуга Бога и цркве он је оштро осуђивао незнање и нерад свештенства и духовништва, са кога је у народу гинула света православна вера, гинуо ауторитет цркве и достојанство свештенства и духовништва. Као ватрен патриота, и ако се заветовао на службу светој православној источној цркви, он је с једнаком љубављу грлио како Србина православне источне цркве, тако и Србина цркве западне, тако и унијата, тако чак и Србина вере Мухамедове. Оно што је данас у животу народа српског још неостварено, него још једнако двоји и цепа Србе по начину вероисповеди у разне таборе, који се не сматрају за један народ, — јединство народности без обзира на разлике вероисповедне, то је Доситије прокламовао још пре сто година. Не као стручан мислилац на пољу језика, него као свестан патриота он је јасно видео штету од тога што књижевници пишу књиге језиком несрпским, и чине да од књижевности српске нема никакве користи народу српском, и јасно је исказао начелне назоре да треба књиге писати језиком народним, те да их чита сваки Србин, који само читати уме, да се тиме створи духовно јединство народа. чему не могу сметати поједине ситне дајалектичке разлике. И у опште све што је на животу народном стајало као кора застоја и застарелости, скидао је он, и непрекидно стојећи на основима *моралне* философије, упућивао све стазама морала, стазама свести, стазама напреднога живота.

Прелом у умноме животу народа српског извршио је Доситије својим радом. И за сто година од тога доба ваљало би да су све тежње Доситијеве до данас остварене. Али фактички погледи Доситијеви на многе ствари у животу народа српског још су не само савремени, него ће још и будућности припадати. Многе тежње његове још једнако траже борбе за своје остварење и још не виде јасно оно време, када ће бити остварене. Живот умни у данашње време у народу српском веома је развијен и развија се с дана на дан, и на поље борбе мисаоне излазе све нови и нови борци. Али баш тиме и отвара се све више и борбе у духу Доситијеву, да сузбија и заостале и приновљене заблуде и махне у животу народноме и у борби мисаоној, која се рађа и води под разноврсним погодбама. И за то се и јавља нови „**Доситије**“.

ВАЈАР

од

Лонгфела

Пред мрамором хладним, са длетом у руци.
Стајао је једном неки вајар млад.
И к'о у сну слатком — у даљини негде —
Анђелска се слика појави му тада.
. . . . . И одмерен удар дубио је длетом
Сигурно и смело тај мраморни кâм . . . .
Пође му за руком, да дâ верну слику
Своје маште живе — свој идеал сâм.

*

И ми смо вајари целог свога бића.
И нама се душа као стена дала.
— Ту облика нема све док дах божанства,
Не дâ духу нашем свога идеала.
За тим, воља — чекић, а истина — длето
Помажу нас крепко, да му облик дамо
И стварамо себи тако идеале
— А кроз путе наше — то су воће само.

22. VII. 1889. *Ник.*

СРПСТВО И СЛОВЕНСТВО

Задужбина Г. митрополита Теодосија. — Његово Високопреосвештенство митрополит г. Теодосије, који је, ценећи правилно велику важност вокалне музике у служби цркве, вазда поклањао особиту пажњу неговању нашег црквеног појања, основао је ово дана задужбину од 18.000 динара у државним лутријским обвезницама у корист црквене певачке дружине „Станковић.“ По завештању дружина почиње да се користи овом задужбином од јануара 1896. год. и уживаће само четвртину приноса, а остало придаје се на умножење главнице. Кад завештање ступи у живот, руковаће њиме одбор од 5 лица према условима, које добротвор полаже у своме завештању. Главница се налази у министарству просвете и оно за сад њоме рукује. Слава добротвору!

Нова ктиторка. — Г-ђа Драгиња, удова пок. Станојла Петровића обратила се преко Његовог Високопреосвештенства митрополита госп. Михаила на општину београдску с питањем: хоће ли општина пристати на то, да она о своме трошку сагради цркву на новоме гробљу, и ако пристаје, онда је она вољна да 4000 дуката утроши на грађење цркве и 1000 дуката на унутрашњи украс те своје задужбине. Нека би дао Бог, да овако леп и у садање д ба редак пример хришћанске добродетељи не остане усамљен.

Леп пример патриотизма. — Г. Ђура Вајферт, овд. индустријалац, одзивајући се позиву Друштва Свет. Саве, којим је ово патриотско друштво било апеловало на добровољну помоћ народну за зидање друштвенога дома, изјавио је своју готовост, да о своме трошку пренесе 150 кубних метара камена из Ташмајдана, *који* је београдска општина поклонила Друштву Св. Саве и обећао да ће купити и на друштвени плац снети и 50.000 ком. цигаља, што све по ухваћеном рачуну представља у новцу знатну суму од 2612 дин. Хиљадили се, да Бог да, овакви родољуби!

Задруга родољуба. — У 207. и 208. бр. „Малих Новина“ покренуто је питање о оснивању задруге родољуба, која би имала задатак да потпомаже ојачање и даљи развитак целокупне домаће производње, као и да шири свест о економној независности Краљевине Србије. —

Подлистак

БАДЊИ ДАН

ПРИЧА О ДУХОВИМА

НАПИСАО

ЧАРЛС ДИКЕНС

ПРЕВЕО

Мита Ђорић

ГЛАВА ПРВА

Мерлијев дух

Мерли је умро, тиме ћемо почети. Сумње о томе не може бити. Уверење о његовом укопу потписао је свећеник, црквењак и главнији „ожалошћени“. Потписао га је и Скруџ а Скруџово име важило је и на берзи, потписао га он ма где. Стари Мерли беше мртав као чеп.

Пазите добро! Не велим да је чеп за мене нешто особито мртво, не. Кад би од мртвога могло бити нешто још „мртвије“ онда бих ја рекао, да је мртвачки сандук „најмртвија “ствар на свету. Али мудрост наших старих лежи у сравњењима, у њих се не сме дирнути, иначе — пропаде свет. С тога, дакле, нарочито понављам, да је Мерли био тако мртав као чеп.

И Скруџ знађаше да је мртав? Разуме се да је знао. Како да не зна? Скруџ и он беху, не знам ни сам колико година, ортаци. Скруџ му беше једини извршилац последње воље, једини старалац, једини наследник, једини пријатељ и једини „ожалошћени“. И баш тај Скруџ не беше толико ожалошћен, да би могао заборавити на свој посао. Дан Мерлијевог погреба био је по његову трговину ванредно добар дан.

Помињући Мерлијев погреб, морам да се вратим на почетак моје приповетке. Ван сваке је сумње да је Мерли умро. То се мора добро упамтити, иначе се у овој причи, коју хоћу да причам, не може догодити ништа чудновато. Кад не би били потпуно уверени да је Хамлетов отац умро, пре него што ће комад почети, онда не би било ничега чудноватог у његовим ноћним шетњама, по ветру и кише, по зидовима његовог сопственог двора. Све једно, као кад би се неко од господе из средњег века по сунчевом заходу прошетао мало по свежем ваздуху, на пр. по гробљу св. Павла, тек колико да преплаши свог синчића.

Скруџ не хтеде избрисати Мерлијево име. После толиких година стајаше над вратима дућанским „Скруџ и Мерли“. Фирма беше позната само под именом Сруџ и Мерли. Људи што не познаваху Скруџа зваху га по некад Скруџ а по некад Мерли; а он се одзивао на оба имена, јер му беше све једно.

О, то беше права крвопија, тај Скруџ! Лукав, прождрљив, грабљив стари грешник, и тврд као неокресан кремен а стегнут и усамљен као шкољка. Срце му беше као лед ледени а од тог леда смрзоше му се црте на лицу, шиљат нос дође још шиљатији; лице му се збрчка, ход му се укочи, очи му поцрвенеше, танке усне помодреше а кроз крештави глас секла је ладноћа као нож. Мраз га попао по глави, по обрвама, по краткој чекинастој бради. Ту хладноћу

Предлог је врло лепо мотивисан и по свему се види, да је потекао из чисте родољубиве тежње. Ми ћемо се првом приликом вратити на тај предлог.

Орден Кнеза Лазара, који је установљен поводом петстогодишњице косовске, израђен је и донесен у Београд. Орден је врло леп и богато је украшен. Један овд. лист овако описује тај орден: Сам орден представља крст од црвеног емаља са плаво емаљисаним порубом; црвено емаљисани кракови крста засејани су са по девет крупних лијаманата; кракови су спојени сребрним зракама од којих на свакој има по два сафира и пет рубина. У средини крста је округло плаво поље, а на овоме слика кнеза Лазара у старинском царском орнату. Крст виси о једној копчи, која је сложена од старинске српске краљевске круне украшене драгим камењем, и једне подугачке плочице испод круне, на којој на црвеном емаљу пише година 1389 и г. 1889. Ова копча с крстом виси о ланцу, који је састављен из 14 самосталних а алкама у облику крила састављених делова, од којих на изменце један представља оклоп, шлем и оружје лепо све сгруписано, а други белог српског орла на плаво емаљисаном штиту. Дело је врло лепо смишљено и израђено. Нацрт је правио г. М. Валтровић чувар музеја народног по идејама, које је главни приређивачки одбор за прославу косовску дао.

Годишњи помен погинулим борцима. — Влада је предложила и Краљевско намесништво је одобрило: да се помен у ратовима за веру и отаџбину изгинулим српским борцима, који је до сада по свима отачаственим црквама и манастирима чињен прве суботе после 22-ог фебреара, од сада држи 15-ог јуна сваке годиие.

Главни одбор за прикупљање прилога за Косовски споменик. — Влада Његовог Величанства Краља одлучила је, да се образује Главни Одбор за прикупљање прилога за Косовски споменик коме је 15-ог прошлог месеца темељ положен у Крушевцу, и да у тај одбор уђу следећа лица:

Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Михаило, и гг.: ђенерал Лешјанин; д-р Владан Ђорђевић, министар на расположењу; Никола Пашић; Милан Јанковић, начелник у пензији; М. Миловановић, професор Вел. Школе, Марко Стојановић, адвокат; Коста Лекић, благајник министарства војног; Рака Миленковић, столар; Јова Кремановић, трговац; Ђура Вајферт, индустријалац; Михаило Павловић, трговац; Димитрије Ћирковић, трговац; Никола Х. Тома, трговац: Милан Мостић, адвокат; Светозар Карапешић, трговац; Живко Леоновић, трговац; Стеван Ћурчић уредник „Српских Новина“ и Никола Поповић, учитељ.

Главни одбор састао се већ на позив Његовог Високопреосвештенства господина Митрополита, те се конституисао и одредио програм и поступак свога рада.

Овај Главни Одбор одредиће за свако окружно место окружни одбор од 6—9 лица, и одредиће односе своје са овим одборима.

Окружни одбори са своје стране одредиће пододборе у свакој општини из 4—7 лица и са свима у свезу ступити. Главни одбор одредиће начин прикупљања прилога и депоновања ових до употребе.

Имена приложника са прилозима објављиваће се сваког месеца преко „Српских Новина.“

Купљење прилога трајаће до 15-ог јуна идуће 1890-е године, ког дана има се закључити и прикупљени новац предати министру грађевина, да подигне споменик.

Прелаз у православну веру. — „Обзор“ у своме броју од 17. о. м. додоси са *Реке* ову значајну вест: „г.г. др. *Андреја Бакарчић* одветник, др. *Еразмо Барчић* млађи, др. *Вјекослав Лутенбергер* и *Иван Крстић*, одветнички кандидати, сви на Реци, одлучише, да ће прећи у православну веру. У ту сврху отиђоше пре неколико дана римокатоличком свештенику, те му ту своју намеру приобћише, уз мотивацију, да прелазе на православну веру за то, што римска курија није никад наклоњена била Славенима, већ се увек противила њиховим народним тежњама, а уз то разлика између католичке и православне вере, да није него формална. Они затражише од г. свештеника, да им потврди иступ из савеза католичке цркве. Свештеник их је умолио, да се не пренагле, већ да се и други пут њему потруде, на што му г.г. узјавише: да је њихова намера добро промишљена и одлука чврсто створена, но да ће из штовања напрама духовном пастиру своју изјаву другом посетом поновити.“

Забава. — Типографска певачка дружина „Јакшић“ приређује у суботу 29. о. м. у башти код „Скупштине“ летњу забаву с игранком, у корист своје касе. Програм забаве је одабран. Улазна цена: за самца 2, а за породицу 1 дин. од особе. Долази се у обичном оделу. Почетак у 8 и по часова у вече.

ИЗ ТУЂИНЕ

У Италији се сад баш оснива ново једно патриотско друштво. То је „Друштво Данте-Алиђијерово“. У свима варошима Италије спремају се прогласи, којима ће се сви Италијани позвати на упис у то друштво. Цел томе друштву је, да се у пограничним земљама или у крајевима, који су јако насељени Италијанима, распростиру и култивишу италијански језик и обичаји, те да би се спречило слабљење националне идеје и однарођивање. То се мисли постићи завођењем италијанских школа, и непрестаним подстицањем да се оне и посећују, распростирањем италијанских књига и потпомагањем свију предузећа, која служе подобним целима. Позив за упис потписали су прваци из свију политичких партија од Бонгија па до Кавалотија, а тако исто и у привременом централном одбору, у који су ушли и Бонги и Менoти Гарибалди, заступљене су све политичке партије без разлике.

*

Као што лондонском „Дели Њусу“ из Рима јављају, наредио је папа, да се акта најчувенијих „незнабожачких“ парница пренесу из зграде римске инквизиције у Ватикан. Говори се, да се по наредби Ватикана пише нова биографија Ђордана Бруна, у којој би се имале побити оптужбе које се дижу против Ватикана. У том новоме делу представиће се Бруно као морално покварен човек. Доиста предузеће достојно последника Христових!

*

Друштво немачких Самарићана у Килу, које је онде пре 7 година образовано, потврђује у свом овогодишњем извештају, да је мисао самарићанства прокрчила себи пута у свима слојевима друштва и да број чланова друштвених све већма расте. Тај ванредно велики напредак има самарићанство да заблагодари поглавито друштвима Црвенога Крста. У извештају са највећом похвалом помињу се кораци, које је влада по иницијативи народнога представништва предузела, е на многим школама увела наставу са-

---

носио је са собом свугде где год је ишао; у данима највеће жеге расхлађивао је своју канцеларију к о ледом; а о божићу је није загревао ни за један степен.

Спољна топлота и хладноћа слабо су утицале на Скруџа. Нити му је од врућине било топло, ни од зиме хладно. Најжешћи северац не беше тако оштар, киша и снег не беху тако неумољиви као он. Непогода не могаше му ништа нахудити. Најгрђа лапавица, снег, киша или град беху у неку руку бољи од њега: они беху издашни, а то Скруџ не беше никад.

Никад га нико не срете на улици да га пријатељски упита: како сте, драги Скруџе, кад ћете ме посетити? Никад га не замоли просјак за милостињу. — Никад га нико не упита које је доба, или куд води овај или онај пут. И сам слепчев пас клонио га се и кад би га видео на улици, дрпнуо би свога госу да се склони у прву кућу, а за тим би махао репом као да би хтео рећи: боље је и без очију, мој слепи господару, него са злим очима!

Али шта мари за то Скруџ? Баш то му се и допадало. Ићи сам узаном стазом живота и сваком човечијем осећају рећи: одступи! то се допадало Скруџу

Једног, од свих добрих дана у години, најбољега — бадњег дана, седи стари Скруџ у својој канцеларији. На пољу цича — зима и магла а он слуша како по двориштy хучу људи од зиме, трљају руке и лупају ногама не би ли се загрејали. Тек што је избило три сата а већ се потпуно смркло. Тога дана не беше ни свануло. Кроз прозоре суседних канцеларија светлеле су свеће а светлост њихова изгледала је као неке црвене мрље по густом, мрком ваздуху. Магла је продирала кроз сваку пукотину, кроз сваку кључаницу и беше тако густа да је суседна кућа, изгледала као њена сопствена сен. Кад се погледа у тај густ, мрачан облак, како се постепено спушта, рекао би настанила се природа баш ту па кува и пече „en gros“.

Врата на Скруџовој канцеларији беху отворена да кроз њих мотри на свога калфу, који је седео у једном мрачном, тесном и влажном простору, налик на какву подземну тамницу и копирао писма. Код Скруџа је била мала ватрица а код калфе још мања — рекао би, један угљен. Већу није могао да наложи, јер је сандук са угљом био у Скруџовој канцеларији и сваки пут, кад год би калфа ушао са ватраљем у руци да узме угља, приметио би му господар како ће га најзад морати да отпусти; слуга би се на то боље увио у свој бели шал и покушао би да се греје спрам свеће, али како немаде јаку моћ уобразиљу, тај му покушај никад не испаде за руком.

— Срећан бадњи дан, ујаче, у здрављу и весељу! зачу се један весео глас. То беше глас Скруџовог сестрића који је тако нагло ушао да му то беше први поздрав.

— Ех, учини Скруџ, глупост!

Сестрић се од брзог хода тако угрејао да је чисто горео; лице му беше румено и лепо, очи му се сијале а дах се пушио.

— Бадњи дан глупост, ујаче? рече Скруџов сестрић, ви то не мислите озбиљно.

— Сасвим озбиљно, рече Скруџ, срећан бадњи дан. У весељу? Зашто у весељу, ради чега се веселиш! Зар ти је мало твоје сиротиње?

— Па, одговори сестрић весело. Зашто сте ви тужни, ради чега сте зловољни? Зар вам је мало вашег богатства?

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

марићанску, чиме се ступило на једно поље, на коме ће се лако и брзо раширити ова корисна установа. Друштво је са успехом предузело да обучава пожарне чете у самарићанској служби. Исто тако се и немачки фабрички еснафи, чија се централна управа налази у Диселдорфу, својски заузимају око тога, да недељним предавањима у кругу својих чланова заведу самарићанску наставу и да је начине корисном у интересу фабричкога персонала.

*

Швајцарско савезно веће послало је окружницу министарствима спољних послова оних држава, које су позвате да учествују у конференцији за заштиту радничкога сталежа, у којој им предлаже, да се конференција одложи до пролећа, како би савезно веће добило времена да пре састанка те конференције поднесе опширан програм свима саучесницима.

*

„Друштво „Конкордија“ у Мајнцу расписало је награду од 1000 марака за дело, које би могло послужити као помоћна књига при предавању кућевног газдинства девојкама из сиротнијих сталежа, а у исто време служити и као учебник за самоуке. При писању тога дела има се обратити нарочита пажња на општа начела за добро уређено и штедљиво кућевно газдинство, на стан, на одело и рубље, на храну и на најважнија правила за неговање болесника и гајење мале деце. Дело се има поднети на оцену најдаље до 1 октобра ов. г.

*

У вези са париском светском изложбом држаће се онде од 9. до 14. септембра по нов. кал. међународни конгрес за отклањање несрећа. Конгрес ће радити у два оделења: једно ће се бавити несрећним случајевима са гледишта законодавства, статистике и народне привреде, док ће друго оделење расправљати техничка питања о отклањању несрећних случајева. Том приликом прочитаће се један извештај о берлинској изложби за отклањање несрећа, а по томе ће се држати јавно предавање о статистици несрећних случајева, њиховим методама и последицама и предавање о својевољном и принудном обезбеђењу против несрећних случајева.

Сликарство у служби вере као средство за неговање срца

од

Драгутина С. Милутиновића

Вера је ствар не само разума, него још у већој мери и осећаја човечијег. А веровање, удружено са осећањем, има за последицу истинску побожност, која се не огледа у голим речима или механичком вршењу верских обичаја, него у моралној вредности живота, чистоти и узвишености дела човечијих. На кратко, побожност је доброта и чистота свеколиког човечијег мишљења и делања у опште.

Да би се човек могао заиста у побожности однеговати, није довољно да му се само развије разум, како би могао сазнати верску истину, него му се мора још васпитати и срце, да би могао упознату истину осећати и тим је присније са својом душом спојити ради трајнога усвојења. Само хармонијско сазнање и трајно осећање верске истине може човека учинити заиста побожним. Колико је побожност потребна појединцу, да би се сачувао од унижавајућега поживотињења, толико је она, ако не у још већој мери, нужна и читавом нараштају некога народа, ако овај збиља жели, да својим радом стече уважење у садашњости, а трајан спомен у Историји света. Јер народ без побожности не доказује само, да нема никакве вере, него да му управо оскудева она унутарња морална сила, на коју би се једино могао поуздано ослонити у својем раду од трајне историјске вредности.

И доиста, човек је врло давно осетио потребу, да му за упознање и осећање верске истине ваља развити разум, и васпитати осећај. Прво је чињено поуком Али простом поуком у вери цел се још није савршено постигла. Тек поука поткрепљена живим примерима, који показују како се етичка садржина верских начела примењује у разним приликама разгранатога човечијег живота, учинила је човеку схватљивим суштину вере. После упознања верске суштине човек је добио неку већу снагу, која га је далеко уздигла изнад осталих створова у пространом царству природе.

А за васпитање срца човек је врло рано увидео, да није довољна сама верска поука, него да је потребно још и неко друго средство, које утиче на чула. То средство била је уметност. Већ са грађењем првих жртвеника, а још више са подизањем сталних храмова за неговање вере по извесним неким обредима, почиње уметност ступати у њену службу. Служећи вери, уметност је узвисила значај њених обреда, улепшала њене храмове и тиме отпочела вршити васпитавање срца човечијег. Тешко је управ одредити, која је од уметности најпре ступила у службу вере. Но ипак, без да се о истину огрешимо, смемо претпоставити, да је вера најпре поезију и вокалну музику, па тек доцније са грађењем сталнога храма архитектуру и скулптуру и најпосле сликарство у своју службу узела. Док су овим поретком увођене поједине уметности у службу вере, да јој нека више, а нека мање помогне васпитати срце верних, човек је наравно морао проћи дуг низ столећа у својем развитку. А да још нарочито упозна важност музике, најпре вокалне па после инструментске, и сликарства као средства за васпитање срца, човеку је требало такође врло много времена.

Ма да је вера врло давно узела уметност у своју службу, опет је било и изузетака од тога. Такав је био и груби фетишизам најнеразвијенијих народа северне Азије и Африке. Ови најнижега културнога ступња народи неимађаху појма о некој божанственој сили, него своја божанства просто налазаху у чулноме свету. Из овога узимаху они ма какву ствар или животињу, па им одаваху божанствену почаст. Нарочито персонификовање божанства вајарством и сликарством било је дакле фетишизму онако исто излишно, као и грађење особитих храмова; јер онај део васионскога простора, у коме се случајно налазаше обожавани живи или мртви створ, био је у исти мах и храм фетишки. Зато фетишизам није ни могао имати потребу, да се послужи уметношћу, изузев једва слабе почетке поезије и вокалне музике. Његови и по себи умно неразвијени приврженици морадоше дакле остати у стању безосећајнога животињства.

Као дивљи фетишевци, тако и далеко културнији Хинези немају одређенога појма о некој надприродној сили, којој се одаје божанствено поштовање. Јер њихова вера, како ју је Конфуције из давнашњих традиција систематисао, не садржи учење о поштовању каквога божанства, него само о човекољубљу и дужности. А како је ова вера присно спојена са целокупним патријархалним поретком државе, у којој појединац као користан члан целине постоји, то је и наука о дужностима показала веома добре практичне последице у приватном и јавном животу човека. Тако на име ону покорност деце родитељима, жене мужу и поданика цару, у коме се гледа стварно представљена једнина или поредак васионе, због чега се он и сматра као син неба. На учење о дужности може се управ свести и оно стално и непромењиво стање у прастарој хинеској држави, којом се још иначе управља по начелима, што их садржи Конфуцијева света књига „Шу-Кинг“.

Не да се одрећи, да је Конфуцијева наука веома подесна, да човека умно развија, успособивши га за практичан живот без икаквих идеалних тежња. А с друге стране она је положила чврст основ породици и држави.

У служби Конфуцијеве вере такође је и уметност, особито архитектура, вајарство и сликарство, у колико оно помаже оживљењу вајарије фигурне или орнаментске. Инструментска музика изгледа као да је увек била један саставан део обреда при принашању жртве приликом каквих општих верских или државних светковина. И ако је уметност примљена у службу Конфуцијеве вере, она ипак није била у стању, да васпита хинеско срце, и уздигне душу; јер прво је чинила већ сама вера, која учи практично милосрђе, а за друго је управ и неспособна хинеска реална и трезвена природа. Овим се, мимогред буди речено, објашњује и сувопарна једнообразност у свему код иначе стрпљивога, вреднога, умереног, штедљивога и поучљивога Хинеза

(Наставиће се).

Вера грофа Толстоја

Није потребно чинити нека особита посматрања, па да се одмах увиди, да је данас утицај вере јако опао не само код образованих већ и у самој маси народа. Да не идемо далеко у прошлост, довољно је само рећи, да се о вери пре десетину година више и мислило, и говорило и писало. Данас ћете ретко чути човека, који се у каквом друштву сме похвалити, да је читао или проучавао какво дело о вери — сем ако му то није струка. Чак и они, којима је задатак да се баве верским питањима, којима је обрада и разјашњавање науке Христове и сресто и циљ живота — као да су пренебрегли своју дужност и бацили се на поља, на којима могу пожњети и више користи, и више признања.

С тога, што данас у опште влада мишљење, да су друштво и држава основани на начелима Хришћанства, с тога, што се преко тога питања готово увек прелазило летимице — дело грофа Толстоја, најодличнијег руског књижевника — „*У чем се састоји моја вера*“? начинило је необичну сензацију кад је пре кратког времена изашло у преводу на два европска језика.

Тим делом гроф Толстој нема намеру да ствара неку нову хришћанску секту. Не. Он се тим делом обратио свима Хришћанима *без разлике*, да им докаже, да они нису Хришћани, јер не следују узвишеној науци Христовој. Он сам за се вели, да је мислио, да је у вери „нихилист“, али је дужим проучавањем самога себе и свога рада дошао до тврдог убеђења, да је баш сад прави, чисти, непоколебљиви Хришћанин, само што то његово Хришћанство не може да уђе ни у један оквир данашњих хришћанских вера. Али, што се тиче саме суштине његовог Хришћанства, одмах се види, да је оно

ново само за данашње, сувремене појмове о Хришћанству, а да у ствари потиче једино од правилног разумевања Христове науке. Кад бисмо пошли током Толстојевих мисли, дошли бисмо до јаког убеђења, да су наше данашње хришћанске цркве изгубиле дух правога хришћанства, да је наука, која се у њима чује, изопачена, да су само задржале старо име, и да данашња држава почива баш на супротним начелима, које је Христос препоручивао следбеницима својим. По Толстојевом тврђењу начела науке Христове налазе се у 5-ом Матејевом евангељу а у стиховима 21 до 48. Међу њима, опет, најглавнији су ови стихови: 1) „Не гложи се с братом својим. 2) Не раздвајај се ни због каквих узрока са женом својом. 3) Не заклињи се ником. 4) Не противи се злу. 5) Љуби и непријатеље своје, тј. и оне, који не припадају народу твом. Разлоге, који се обично наводе да би се доказало, да је под садашњим околностима и приликама друштвеним немогуће испуњавање тих начела Христових, — гроф Толстој обара јаким разлозима. Своје мишљење о данашњој цркви, он је на једном месту исказао овако: „Уверио сам се, да је црквена наука, и ако сама себе назива хришћанском, у ствари она иста помрчина против које се борио Исус Христос и против које је он својим следбеницима оставио аманет да је оборе....“ „Црква, признавајући речима науку Христову, делом ју је увек или обилазила или газила....“ „Свет је почео живети животом, који је са свим супротан науци Христовој, а црква, журећи за коришћу, измишљавала је разне обмане, по којима би изгледало да тај тако супротан светски живот хармонише са законима Христовим. Последица је била, да је свет продужавао живети животом, који је гори од живота дивљачког, а црква не само што је овај *живот оправдавала*, већ је, шта више, тврдила, да баш он, такав какав је, одговара науци Христовој итд.“

До каквих закључака писац изводи своја размишљања види се најбоље из следећег: „Све, чиме данашњи свет у ствари живи: социјализам, комунизам, утилитаризам, слобода и једнакост људи, равноправност жена, — сви наравствени појмови људски: светиња рада, разум, наука, уметност, све што покреће свет и што је супротно данашњој цркви — све је то само део оне праве науке Христове, коју је сама црква и не знајући раширила.

Гроф Толстој није револуционар, он не жели и неће да се насилним срествима ремети данашњи друштвени поредак, јер би то било противно заповести Христовој: „Не противи се злу“, али он захтева од правог Хришћанина, да не испуњава некоје захтеве, које му налаже постојећа сила. Он вели, да је религија испуњавања свега што силни од нас траже, религија оних људи, који и немају никакве религије. Према томе, у пасивном отпору лежи велики значај онога, што Толстој назива правом науком Христовом. Тај пасивни отпор могао би само уздрмати постојеће стање. А шта је то пасиван отпор, то је тако појмљиво, да не треба објашњавати. — Да би се у опште видело до каквих оригиналних закључака може да дође човек држећи се Христовог начела: *зло враћај добрим*, види се најбоље по томе, што излази, да је установа судова у друштву противна горњем начелу. По ономе што постоји, тј. по томе што судови никоме не опраштају, што казне, што, дакле, чине зло онима, који се називају непријатељима друштвеним, излази — да установа судова не одговара хришћанским начелима. Међу тим, данас би се свак насмејао ономе, који би покушао да тврди, да без казненог законика може бити друштвеног реда, тј. самог друштва.

Питање о пасивном отпору може бити опасно по друштвени поредак све дотле, докле год траје искључна тежња људи за својином, богаством и што већим благостањем. Милијуни људи, који нису кадри да заслуже више него што им је апсолутно нужно за подмирење најнужнијих животних потреба, кад дођу једном до уверења да им пасиван отпор не може погоршати стање, они ће на послетку добити. Владајућа мањина, која има на расположењу све, мораће се повиновати већини, која нема ништа. Другог јој излаза не може бити. Већина, која нема ништа, даје мањини, која влада, све оно што је за владу и превагу нужно, даје оно чим се разликује сиротиња од богаства. Оно што је могућно у појединим случајевима, престаје бити могућно кад отпор постане општи. И онда друштвом мора завладати нов ред, па ма колико то мањини не ишло у рачун, — ред, који ће бити подигнут на основи много правичнијој но што је овај садашњи. А како ће све то бити, кроз какве ће мене проћи људско друштво док дође до тога циља, то се не може унапред определити. Ни онда зла неће моћи нестанути из друштва, али да ће и тада свет бити гори но што је сад — не може нико тврдити. Ако већина масе тежи за економском једнакошћу, и ако се тај циљ постигне, онда ће неминовно морати да отпадне велики део оних узрока због којих потиче много зло у данашњем друштву.

*

Ето то су у главном посматрања, којима води исповест грофа Толстоја. Али тим још ни из далека није исцрпљена садржина овог знаменитог и ванредно духовито написаног дела. Ово дело Толстојево није расправа о начелима вере, већ је део историје развића човечанског духа. Оно није повратак преживелим црквеним питањима, већ упут за разумевање Хришћанства у правом смислу — не у смислу, који се данас у опште употребљава, већ у оном, у којем га је проповедао и велики женевски философ.

Али је погрешно мислити, да ће ово Толстојево дело допринети толико, да данашње друштво учини бар један корак ближе основним начелима Христове науке. Јер докле год себичњаштво остане као подлога на којој почива цело здање данашњих друштвених прилика, докле се год буде исмевала чија самосталност, докле год они, што се брину и о свом ближњем и мисле да му тим чине добро дело а не своју дужност, и докле год лична својина и лично благостање не буде највиши циљ, којем ће сваки појединац тежити — све дотле не може се ни говорити о оном Хришћанству, које онако духовито и онако убедљиво, наслањајући се на праву науку Христову, проповеда гроф Толстој у поменутом делу својем.

Што се самог њега тиче, племенити гроф непрестано се труди, да ту науку изведе колико је могућно лично на себи. Он се не прима звања поротничког; он помаже сељацима у пољу и у кући, он зида и оре с њима и за њих.

*

Ово дело Толстојево изишло је на француском и немачком*) језику; на руском га има само у многим преписима, јер је свештенство руско успело да изради, да се забрани штампање тога дела. Али канда је на тај начин успело само у толико, што га је до сад прочитало њих 100.000, а иначе га не би прочитала ни трећина тога броја.

В. Х.

*) „Worin besteht mein Glaube?“ Eine Studie von Graf Leo Tolstoj. A. d. russischen Manuscript übersetzt von Sophie Behr. Leipzig. Ver. Dunker et. Humbolt.

КЊИЖЕВНОСТ

Уредништво је добило на приказ књигу: **„Песме Војислава Ј. Илића**. Београд. Штампано у штампарији Краљевине Србије 1889. — Цена 1·50 пр. дин.“

НАРОДНА ПРИВРЕДА

Оснивање хрватске земљишне банке. — Као што бечки листови јављају, угарска земљишна (хипотекарна) банка, у споразуму са бечком унион-банком, бави се већ од дужег времена пројектом о оснивању земљишне банке за Хрватску, којој би седиште било у Загребу. Хрватски бан гроф Куен-Хедервари живо се интересује за тај пројекат, и жели да се час пре оснује самостална земљишна банка за Хрватску од које он очекује повољан утицај на имовне односе становништва у Хрватској и Славонији. Банчин капитал износиће до 5 милиона форината Вели се да су имућнији Загрепчани већ изјавили да ће радо учествовати при упису капитала са повећим сумама.

Пољопривредна изложба. — 8. Авг. отвориће се у Осеку изложба земаљских производа за Славонију и трајаће до 10 Септембра.

Данашњи број „Доситија“ шаљемо гратис. Молимо учтиво сву ону господу, која из пометње не би добила данашњи број да изволе јавити Администрацији листа (Абацијска улица бр. 15) да им га накнадно пошље.

Претплата почиње тек са идућим бројем, који ће изаћи сад у недељу и који ће се разаслати само оној господи, која дотле положе претплату или јаве да желе лист држати.

Садржини листа поклањаће се највећа пажња и уредништво може већ сада са поносом констатовати, да су **многи прваци и одлични књижевници из свију наших партија са највећом готовошћу обећали сарадништво на нашем листу.**

УРЕДНИШТВО „ДОСИТИЈА“.

Изашао је из штампе

ГЛАСНИК

српскога ученога друштва.

КЊИГА 69.

Расправе и други чланци.

У Београду 1889. У штампарији краљевине Србије. На продају у књижари В. Валожића. Велика 8-ина, стр. 376 или $23^1/_2$ табака.

ЦЕНА 2 ДИНАРА

Преглед садржине: Прилози за синтаксу српскога језика. 1. О падежима без предлога. Од Пере П. Ђорђевића. (Наставак и крај). — 2. Енглеска француска и српска порота. Написао Ј. Ђ. Авакумовић. (Наставак.) — 3. У спомен Димитрију Матићу. Беседа Стојана Бошкоанића — 4. Црте из Босне. Од митрополита Хаџи-Саве Косановића, — 5. Извештај управи Српскога Ученога Друштва о пештанској изложби 1885. Од Д С. Милутиновића и М. Валтровића. — 6. Прилог броманилу. Од С. М. Козанића. — 7. Други прилог алгебарским вредностима вишега степена. Од Петра Ј Живковића. — 8. Изводи из записника

Земаљски завод за лечење

РОХИЧ

КИСЕЉАК.

ШТАЈЕРСКА

ИЗВОР **ТЕМПЛОВ**
ИЗВОР **ШТИРИЈА**

Вековима чувени КИСЕЉАК ГЛАУБЕРОВЕ соли завод за лечење хладном водом, млеком и т. д.

Сезона: МАЈ — ОКТОБАР

Главна напомена

БОЛЕСТИ ОРГАНА ЗА ВАРЕЊЕ

СТАНОВАЊЕ УГОДНО. Обратити се за појединости на дирекцију.

Својим богатством у угљедној киселини **ИЗВОР ТЕМПЛОВ** ова в да даје изврсно и дијететично пиће, нарочито помешана са вином и воћним соковима.

НАЈБОЉЕ УКРЕПЉУЈУЋЕ ПИЋЕ

Воде из оба извора могу се добити: у **Бечу у главном депо-у:** ц. кр. двор. стоваришта минер. вода Wildpret-markt 5., као и у свима већим трговинама минералних вода у Бечу и у Аустро-Угарској и код **дирекције у Рохичу.**

Јодо-сољно купатило

БАД ХАЛ

Горња Аустрија

Најјаче јодно сољно купатило на континенту, Сјајни успеси код *свију скрофулозних болести,* као и код *свију тајних болести* и њихових последица.

Изредне купалишне угодности *(купање, пијење, паковање, удисање. трљање, катар) Врло повољни климатски односи*; железничка станица, пут преко Линца на Дунаву

Сезона од 3. маја до 18. септембра

Опширне извештаје на свима језицима шиље

КУПАЛИШНА УПРАВА У БАД ХАЛУ.

БАРУТ

РАЂЕН У ДРЖАВНОЈ БАРУТАНИ

продаје се у **Београду, Крагујевцу, Нишу, Кладову** и **Страгарим**а, и то једно кило барута

1. Пушчаног I квал тета (бојеви)	2·50	или	2·20 д.
2. „ II „	1·70	„	1·50 „
3. Топовског (бојеви за мине и разбијање стена	2·20	„	2·— „
4. Рударског (бојеви за разб. стена)	1·60	„	1·40 „
5. Прангијског „ „ „ „	1·60	„	1·40 „
6. Ловачког	3·—	„	— „

Смањене цене важе кад се узме најмањ 500 кила од једне врсте и једног квалитета

(Види бр. 14. „Српских Новина“ тек. године).

За ближа обавештења и ради олакшице промета, ваљасе обраћати непосредно барутанском одсеку Министарства војног.

Питања и одговори по овом предмету неподлеже таксеним маркама.

А Б. № 119. Из барутног одсека Министарства војног.

КО ХОЋЕ ЈЕФТИНО И ДОБРО

да купи испод коштања *Женско, Мушко* и *Дечије* Рубље *(веша:)* Хаљинице, *Чараше, Платна, Чаршава, Салвета, Пешкира, Фиранге* од јуте и од чипака, Фланерска *Ћебета, Трико рекле, Шешира, Марама* џепни и са монограмом, *Кецеље* од мола *јастука, краватна. Крагна, Манжетна* од *илатна* и *каучука*, Прави француски *Мидера*, женски *Шлафрока*, и т. д. и т. д. Само код нас је то сад могуће, јер још два месеца трајаће наша *Расиродаја* и да се за то време оконча, продајемо од данас нашим поштованим муштеријама *по чудно* јефтиној цени о коме се може сваки уверити. —

С ПОШТОВАЊЕМ

Алберт Кона Синова

376 *Улица Књаз Михајлово Бр.* 7,

17—20 13,15,17,19,21,24,26,28,1,3,5,8,20,12,15,17,19,22,24.

ОГЛАСИ

АГЕНТУРА

ШПЕДИЦИОНА И КОМИСИОНА РАДЊА

МАНХАЈМСКОГ ПАРО РОДСКОГ ДРУШТВА МАНХАЈМ

Е. КОНА И МИТЛЕР

БЕЧ-БУКУРЕШТ-МАЊЦ-ГУСТАВСВУРГ БЕОГРАД СОФИЈА

ШПЕДИЦИОНА АГЕНТУРА

ПРВОГ Ц. КР. ПРИВ ДУНАВСКОГ ПАРОБРОД ДРУШТВА

Телеграм адресе:

К О Н М И Т Л Е Р

БЕОГРАД.

Част нам је известити Вас, да смо на овдашњој пијаци отворили филијалу наше радње судом потврђену фирму

Е. КОНА И МИТЛЕРА — БЕОГРАД

заступништво нашег филијала дали смо господину

С. ПОЛАКУ.

Наш биро налази се у кући Панђелиној у кнез Михајловој улици.

Е. КОНА И МИТЛЕР, БЕЧ

ШПЕДИЦИОНА АГЕНТУРА ПРВОГ Ц. КР. ПРИВ. ДУНАВСКОГ ПАРОБРОД. ДРУШТВА

22, 24, 26, 28, 30, 2, 4, 6, 8. 10.

ПРВА УДЕОНИЧКА ШТАМПАРИЈА — ОБИЛИЋЕВ ВЕНАЦ БР. 1